

נבא בתרא מב

משה שווערד

1. ספר דבר יעקב

טז] המוכר שדה בעדים גובה מנכסים משועבדים – נחלקו הראשונים האם מיירי דוקא כשקיבל עליו אחריות.
הרשב"ם כתב, וקבל עליו אחריות. וכתב הש"ך [סימן קטז-ה] שמבואר ברשב"ם שהדין נאמר דוקא בקיבל אחריות. וכן נראה מרבינו גרשום.
רבינו יונה והרא"ש כתבו דמיירי אף אם לא פירש בפני עדים את האחריות, דכשם שבשטר קי"ל דאחריות טעות סופר כך בעדים אמרינן דעל דעת אחריות מכר לו, דאין דרך לקנות בלי אחריות. ואף למ"ד אחריות לאו טעות סופר ה"מ כשנוקק

לשטר ולא כתב בו אחריות אמרינן שכך היה התנאי ביניהם.

2. ספר דבר יעקב

דף מ"ב ע"א

[א] התם לקוחות אינהו דאפסיד אנפשייהו – כתב הנ"י בשם הר"ח דסברא זו שייך דוקא במכירה שנעשית בפרהסיא אבל מתנה עביד איניש דיהיב בצנעא, הלכך הנותן שדהו בעדים וקיבל עליו אחריות אינו גובה מנכסים משועבדים, כיון שאין הלקוחות יכולים להזהר. וכן כתב הטור [סימן רמג] בשם רבינו יונה.

הריטב"א חולק וכתב דה"ה במתנה שהנותן מפרסם הדבר כדי שידעו נדיבותו, ואף המקבל אם אינו כפוי טובה הוא מפרסם מי הנותן כדי שבני אדם יחזיקו לו טובה.
המאירי מביא בזה מחלוקת, האם הוי דוקא במכירה או דהוי גם במתנה.

3. ספר דבר יעקב

[ב] רד"ה אינהו אפסידו וכו' שהיה להם לחקור יפה אם מכר וכו' אבל גבי שלש לקוחות אין להפסיד המערער דכיון דליכא שטר וכו' לא היה לו לחקור – הר"י מיגש מבאר החילוק שלקוחות שמוציאים ממון יש להם לברר אם הקרקע משועבדת, אבל בעל הקרקע שסבור שהקרקע בחזקתו [והוא מחזיק בקרקע] לא היה עליו לחקור.
הרמ"ה [אות קכא] מבאר החילוק שלקוחות שמוציאים הקרקע מהמוכר יש להם לברר אם הקרקע משועבדת, אבל בעל הקרקע שסבור שהקרקע בחזקתו לא היה עליו לחקור.

4. ספר דבר יעקב

ג] זהו רב ושמאל דאמרי תרוייהו מלוה ע"פ אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות – הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן מקשים דמבואר בגמ' [להלן קעה:] שהטעם שאינו גובה הוא משום דשיעבודא לאו דאורייתא, ואין הטעם משום שמלוה

ע"פ אין לו קול, והראיה שאין גובה מהיורשים שלא שייך בהם הטעם משום שאין קול, וא"כ מה הקושיה על הא דאמר רב שמוכר שדהו בעדים איכא קול.

הראשונים מתרצים דקושית הגמ' אם נאמר שיש קול במלוה בעל פה, א"כ היו חכמים צריכים לתקן שיגבו מנכסים משועבדים, כמו שתיקנו במלוה בשטר כדי שלא תנעל דלת בפני לוויין [כדאמרינן להלן קעה:], ומזה שלא תיקנו איכא ראייה שבמלוה ע"פ ליכא קלא.

5. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף ג עמוד א

אמלתרא מתניתא היא. כלומר ואינה דרב דמקשי ליה מינה, ומשום דדילמא ס"ד דבעית למימר דמתניתא משבשתא היא ולא מתניא בבי מדרשא אמרינן ומאן קתני לה, ומהדרינן דחמא בריה דרבה בר אבוב קתני לה ומעתה מתרצתא היא, ולהכי אמרינן ותהוי אמלתרא מתניתא ותקשי לרב, והא דלא פרקינן דרב תנא הוא ופליג משום דלא משנינן הכי אלא היכא דלא אפשר וכ"ש הכא גבי אוקימתא בעלמא דעבד רב.

6. ספר דבר יעקב

ח] רד"ה מאן דזבין בפרהסיא זבין – כדי שיקפצו עליה לוקחין – הרשב"ם מבאר שהמוכר מפרסם כדי שיקפצו לוקחין.

רבינו גרשום כתב שהלוקח מפרסם כדי שיצא עליו קול שהוא איש אמיד שקונה קרקעות. וכ"כ הריטב"א שהלוקח מפרסם.

המאירי כתב ששניהם מפרסמים, המוכר מפרסם כדי שיקפצו לוקחין, והלוקח מפרסם כדי שלא יצא עליו ערער.

הרמב"ן והרשב"א והר"ן חולקים וס"ל שגם אם הקטן החזיק כל הג' שנים אית ליה חזקה. הרמב"ן מבאר הטעם משום שמחאה אין זה רק כדי שהמחזיק יזהר בשטרו, אלא עיקר טעם החזקה הוא משום שיש ראייה משתיקת הבעלים שלא מחה, דאין טבע האדם לשתוק כשהוא רואה אדם זר אוכל פירות שדהו, וראיה זו יש גם כשקטן מחזיק אלא שתוך ג"ש אומרים למחזיק אחוי שטרך, ולאחר ג"ש כיון דלא מזדהר בשטר יותר מג"ש איתרע האי טענה, ואמרינן לא לחינם שתק המרא קמא, ואיכא ראייה משתיקתו שמכר למחזיק. והא דלא אמרינן לאלתר דאיכא ראייה משתיקת המערער, היינו משום שלעומת זה איכא ריעותא דאחוי שטרך, שהוי ראייה יותר משתיקת המערער. [ובמקום חירום שלא עלתה לו חזקה היינו טעמא משום שריעא טענתיה דמחזיק, דהו"ל לאזהורי בשטרא שמא בגלל מצב החרום הבעלים לא שמעו שהוא אכל או הוא לא שמע המחאה].

ומקשה הרמב"ן דא"כ נימא שבקטן יהיה חזקה בפחות מג' שנים, כיון דליכא בקטן ריעותא דאחוי שטרך. ומתריך יוצא שמי שאין לו דעת מרויח, ולא מצאנו שהוא מרויח, ומצאנו רק שבגלל חוסר דעת הוא מפסיד.

הקה"י [סימן יח-ח] מקשה מה כוונת הרמב"ן, למה לא ירויח הקטן אם כך הוא הדין.

הריטב"א מבאר הטעם משום שלא פלוג רבנן, וכן לומד הנה"מ [סימן קמד-ג] בכוונת הרמב"ן.

הקה"י מתריך [וכ"כ בחי' ר' ראובן סימן יא] שגם לפי הרמב"ן לאחר שחכמים אמרו שדין חזקה הוא לאחר ג"ש, ותוך ג"ש אין חזקה משום ריעותא דאחוי שטרך, שוב אין הבעלים חושש למחות מיד,

וליכא הוכחה אלא משתיקת ג"ש. אלא דהוקשה לרמב"ן למה בקטן לא תיקנו חכמים שיהיה חזקה לאלתר. ולזה תירץ שלא רצו חכמים לתקן עבור מי שאין לו דעת יותר ממה שתיקנו עבור בר דעת.

8. תוספות מסכת בבא בתרא דף מב עמוד א

ואי סלקא דעתך לוקח אית ליה קלא אין לך מחאה גדולה מזו - [1] אור"י דהוי מצי לשנויי כאן בשטר כאן בלא שטר דאין מצטרפין אלא בשטר כדאמרינן לעיל אלא שמא דעדיפא מיניה קא משני.

9. עליות דרבינו יונה מסכת בבא בתרא דף מב עמוד א

למימרא דלוקח אית ליה קלא ורמינהו אכלה בפני האב שנה וכו'. ואי ס"ד דלוקח אית ליה קלא אין לך מחאה גדולה מזו. איכא דק"ל, לוקמי' לההיא בלוקח בעדים כיון דליכא שטרא לית ליה כיון דאוקימני לעיל הא דקתני ג' לקוחות אין מצטרפין וכולן בשטר, ומאי דוחקי' דר"פ לאוקמי' במוכר שדותיו סתם. [2] ונ"ל, משום דהך ברייתא דקא מקשינן מינה הוא סיפא דהא דת"ר אכלה האב שנה והבן שנה, וכן מצאנוה שנויה בתוספתא, הלכך כיון דרישא קתני אכלה לוקח שנה ה"ז חזקה בלוקח בשטר, והיינו דלא אקשינן אהא דתני ג' לקוחות מצטרפין, דאיכא לשנויי כאן בשטר כאן בע"פ, דהא לא מתני' גבי הדדי.

10. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף מב עמוד א

קכד) למימרא דלוקח אית ליה קלא. ורמינהו אכלה בפני האב שנה ובפני הבן שנים, בפני האב שנים ובפני הבן שנה, בפני האב שנה ובפני הבן שנה ובפני הלוקח מן הבן שנה, הרי זו חזקה. אמר רב פפא כי תניא הדיא במוכר כל שדותיו סתם, ולא אדכרה להאי ארעא נהליה בפירוש והשתא אייתי לוקח סהדי דהאי ארעא דמוכר הוא, ואפיק שטרא דזבין ליה כל שדותיו וקא בעי לאפוקה מידא דמחזיק בהכי. דמצי מחזיק למימר ליה כיון דלא אדכרה להאי ארעא בעידן זביני בפירוש אלא בכלל כל שדותיו סתם אמינא דילמא הנהי אחרונתא בלחוד היא דזבין לך ואמטול הכי לא אודהרי בשטרי. אבל אם מכר לו הבעלים שדה זו בפירוש למערער זה, אין לך מחאה גדולה מזו. כי ההיא דאמרינן בריש פירקין אבל שית אין לך מחאה גדולה מזו.

[3] ומסתברא דגבי זביני דהאי לוקח לא בעינן שטרא. דכי בעינן שטרא גבי זביני דמחזיק, אבל גבי זביני דמערער דלמהוי כמחאה בעינן אפילו בסהדי גרידי נמי הויא מחאה, מידי דהוה אמחאה דעלמא דלא בעיא שטרא.

וכי תימא כיון דטעמא (דחזקה) [דמחאה] כי היכי דלשמע מחזיק ולזדהר בשטריה הוא, מאי שנא גבי מחזיק דבעינן שטרא ומאי שנא גבי זביני ומחאה דמערער דלא בעינן שטרא. משום דלא דמו דהתם גבי חזקה דלצורפי חזקה בעינן, כיון דלא אכלה חד מינייהו שלש שנים לא רמיא מילתא אבעלים הראשונים למידק אי מכה הדדי קאתו כי היכי דלימחי. אבל הכא גבי זביני דמערער כיון דידע האי מחזיק דאיכא סהדי דהאי ארעא דבעלים הראשונים הוא, איבעי ליה לאזדהורי בשטריה ולא ליסמוך אחזקה עד דדייק שפיר אי מחו בעלים בתוך שלש או זבינו לאחר, ואי לא דק איהו דאפסיד אנפשיה, דכל לגבי לוקח היכא דאתי לאפוקיה מחזקת בעלים הראשונים אמרינן איבעי ליה למידק ואי לא דק איהו דאפסיד אנפשיה. כדאמרינן לעיל גבי לקוחות בתרא, התם לקוחות אינהו דאפסוד אנפשייהו.

11. תירושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף מב עמוד א

ואומנים דתנן איירי במטלטלין כדנראה בגמ', וה"ה באומנין בקרקע שירד לתוכו ברשות כדי לבנותו ולתקנו ושידור בו, [1] וכללא דמילתא כל שיש עדים שירד ברשות שוב אין לו חזקה לעולם מאותה ירידה.

12. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף מב עמוד א

[2] והני כולהו דקתני בהאי מתני דאין להן חזקה לאו בדאיכא סהדי דאתו לידייהו בתורת אומנות ואריסות או בתורת פקדון וכיוצא בהן קאי, דאם כן אפילו כולי עלמא כי האי גוונא נמי לית להו חזקה. אלא כי איצטריך לאשמועינן דאע"ג דליכא סהדי דבתורת אומנות ואריסות ואפיטרופוסין אתו לידיה, כיון דאיתחזק האי מחזיק באריסות או באפיטרופוסות אפילו גבי שאר אינשי, גבי האי ארעא נמי מסתמא נמי מחזקינן ליה דבתורת אומנות ואריסות ואפיטרופוסות אתאי לידיה.

13. שו"ע חושן משפט - סימן קמט

(כח) האומנים שהיו בונים בקרקע או מתקנים אותה שנים רבות, אין להם חזקה. ירדו מאומנותם, אם אכלו אותה ג' שנים אחר שירדו מאומנותם, יש להם חזקה. (ובעלים מחזיקין בשל אומנים) (טור סכ"ב):

14. נתיבות המשפט ביאורים סימן קמט

[ג] האומנים שהיו בונים בקרקע. מדברי המחבר שהן דברי הרמב"ם [בפי"ג מטוען ה"ד] משמע דבעינן שיהיה ידוע שנכנס לקרקע זו בתורת אומנות. אמנם מדברי התוספות [ב"ב] דף מ"ז [ע"ב] בד"ה ומעמידן שדה, כתבו בלשונם כגון אם הוא בנאי, משמע דכל בנאי אין לו חזקה בבית כשטוען המערער שבתורת אומנות לתקן בא לידו. [ואי טוען המערער טענה אחרת, אי נאמן במיגו דבא לידו בתורת אומנות, תליא בפלוגתא אי נאמן באומן דמטלטלין לומר שאולין הן, שהביא הסמ"ע בסימן קל"ד [סק"ב]

ע"ש וכמו שכתבתי שם [משה"כ סק"ב]]. ונראין דברי התוספות. דהא בכלל האומנין דנקט במתניתין [שם מ"ב ע"א] הוא ג"כ אומן דמטלטלין, ובמטלטלין כל אומן אינו נאמן אפילו אי ליכא עדים שהגיע לידו בתורת אומנות.

ומ"מ נראה לפענ"ד דאפילו להרמב"ם הוא דוקא במקום שדרך האומנין לישיב ולדור בתוך הבית או לזרוע בתוך השדה כשמתקנין אותו, אבל במקום שאין דרך האומנין בכך היא אכילת פירות דידהו חזקה, דלמה היה לו להניחו לאכול פירותיו, דהא אריס ג"כ אומן הוא ומ"מ הוא חזקה במה שהניחו לאכול כל הפירות.

15. שיעורי ר' דוד בבא בתרא דף מב עמוד א

תרנד) אי אומן דאין לו חזקה מיירי דידוע דירד לקרקע בתורת אומן מתני' האומנין וכו' אין להם חזקה וכו'. והנה כתב השו"ע (סי' קמ"ט סעי' כ"ח) האומנים שהיו בונים בקרקע, או מתקנים אותה שנים רבות, אין להם חזקה, ירדו מאומנותם, אם אכלו אותה ג' שנים אחר שירדו מאומנותם, יש להם חזקה, ע"ש, וכ"כ הרמב"ם (פי"ג מהל' טוען ה"ד). וכתב הנתיבות שם (סקי"ג) דמלשון הרמב"ם והשו"ע הנ"ל משמע דבעינן שיהיה ידוע שנכנס לקרקע זו בתורת אומנות, [אבל אם לא ידוע שנכנס לקרקע בתורת אומנות, אע"פ שהוא אומן, יש לו חזקה].
אכן כתב דמהתוס' (דף מז ב) מוכח לא כן, דכתבו (בד"ה ומעמידין שדה בידן) דגבי אומן נמי שייך שדה כגון אם הוא בנאי ע"כ, ע"ש. דמשמע דכל בנאי אין לו חזקה בבית, כשטוען המערער שבתורת אומנות לתקן בא לידו, אע"פ שלא ידעינן דנחית בתורת אומנות. וכתב הנתיבות דנראה כדברי התוס' [ודלא כהרמב"ם והשו"ע], דהא בכלל האומנין דמתני' היו ג"כ אומן דמטלטלין, ובמטלטלין הא ודאי כל אומן אינו נאמן, אפי' אי ליכא עדים שהגיע לידו בתורת אומנות, וא"כ בקרקע נמי כן, דאפי' לא ידעינן דנחית בתורת אומנות, לא היה חזקה (ועי' ס"ק הבא).

תרנה) ככונת הרמב"ם והשו"ע דתלוי איזה השתמשות עשו בהקרקע

אכן נראה דגם בדברי הרמב"ם והשו"ע ליכא הכרח דסברי דבעינן שנדע דנחית בתורת אומנות, דהרי הרמב"ם והשו"ע כתבו רק דהיו בונין בה או מתקנין אותה, אבל לא כתבו דידועים אנו דירד לבית בתורת אומנות ואח"כ טוען לקוח. ורק דהנתיבות למד דמהא דכתבו דהיו בונין בה או מתקנין בתוכה, ולא כתבו דנשתמשו בה כשאר אדם, מזה מוכח דידעינן דירדו בתורת אומנות.

אכן הרי זה אינו ראייה כלל, דהא זה ודאי מוכרח דכל מה דאומן אין לו חזקה הוא דוקא במה שעשה בה אומנות, דבזה אמרינן דאין זה חזקה כיון דבתורת אומן הוא בהשדה, אבל אם אינו עושה בה אומנות, אלא משתמש בהשדה כשאר אדם, מ"ט לא יהא חזקה בג' שנים, דמה גרע הוא בזה שהוא אומן, סו"ס הרי החזיק כמו כל אדם, ובודאי דכיון דלא עשה שום אומנות הוא חזקה גמורה. ומשו"ה שפיר הוצרכו הרמב"ם והשו"ע לומר דהא דאומן אין לו חזקה הוא דוקא באופן דהשתמשות היה ע"י שהיו בונין או מתקנין דכיון דאין זה השתמשות דכל אדם, רק השתמשות דאומן, אמרינן דבתורת אומנות הוא שם, [אבל לא דכונתם דידעינן דירד בתורת אומנות, אלא דבהשתמשות כזו שעושה אומנות לא היה חזקה כמ"ש].

ואף התוס' הנ"ל (דף מז ב) נמי ע"כ ס"ל כן דהא דאומן אין לו חזקה היינו באופן שנשתמש ע"י שעשה מעשה אומנות, דאטו אדם שהוא אומן אין אצלו דין חזקה ג"ש, וע"כ דודאי אם משתמש כשאר אדם, יש לו חזקה, ורק דהכא מיירי שנשתמש ע"י שעשה מעשה אומנות.

ואמנם באמת איכא חילוק בזה בין קרקע למטלטלין, דבמטלטלין [לא בעינן זה שיהיו מתקנין החפץ, אלא] בכל גוני לא היה חזקתו חזקה, דהתם הרי החזקה הוא עצם תפיסתו, וההוכחה איך בא לידו, דמסתמא הוא במכר ולא בגזילה דאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן, וממילא באומן אמרינן דנתן לו באומנותו וליכא כלל הוכחה מזה שבא לידו, ושוב ממילא לא מהני התפיסה אף דאינו עושה אומנות, [דהא תפיסה לחוד בלא הוכחה לא מהני, דאף באינו אומן לא סגי בתפיסה לחוד, ורק בעינן דוקא ההוכחה איך בא לידו, וממילא באומן דליכא הוכחה, דאמרינן דנתן לו לתקנו, לא מהני התפיסה].

משא"כ בקרקע דהחזקה הוא עצם ההשתמשות, דמה שמשמש בהבית או בקרקע ג' שנים זהו החזקה, א"כ הרי באומן נמי היה ראיית השתמשות זו חזקה מעליא, דאין חילוק בין אומן לשאר אדם, ורק אי עשה בה אומנות אז אמרינן דבתורת אומנות בא לידו.

ובאמת כתב הנתיבות שם דאף להרמב"ם מה דלא היה חזקה היינו דוקא במקום שדרך האומנין לישיב ולדור בתוך הבית, או לזרוע בתוך השדה, כשמתקנין אותו, אבל במקום שאין דרך האומנין בכך, היא אכילת פירות דידהו חזקה, דלמה היה לו להניחו לאכול פירותיו, דהא אריס נמי אומן הוא, ומ"מ היה חזקה במה שהניחו לאכול כל הפירות, ע"ש. ועכ"פ הא אין הכרח בהרמב"ם והשו"ע דידעינן דירדו בתורת אומנות, דלעולם מיירי דלא ידעינן, ורק דכונתם דע"כ מיירי דעשו בה אומנות, דלכן ממילא לא היה חזקה, דאמרינן דבתורת אומנות הוא שם, [ואפ"ל אוכל ג"כ הפירות נמי לא היה חזקה, כיון דהדרך דאומן אוכל ג"כ הפירות, כמש"כ הנתיבות, אבל אם לא עשו אומנות ודאי דהוי חזקה וכמ"ש]. ואפשר דלהנתיבות היה קשה מ"ט הוצרכו הרמב"ם והשו"ע להזכיר שבנה או תיקן שם, הא פשוט דבעינן השתמשות, ורק בכזה השתמשות לא היה חזקה, ומזה דייק דע"כ כונתם דידעינן דירד בתורת בנאי, ע"ש.

16. שיעורי ר' דוד בבא בתרא דף מב עמוד א

תרנו) אי בליכא עדים דהוא אומן או שותף, נאמן מחמת מיגו שם מתני' האומנין והשותפין והאריסין והאפוטרופין אין להם חזקה. והנה הרמב"ם (פי"ג מהל' טוען ה"ג) כתב דמיירי דוקא דאיכא עדים דהמחזיק הוא שותף או אריס או אפוטרופוס, אבל אי ליכא עדים ע"ז, שפיר יכול לטעון דאינו שותף או אריס רק דקנה ממנו והוי חזקה. וממילא אפי' אם [המחזיק] מודה נמי דהיה שותף או אריס, ורק שטוען שקנה ממנו, ג"כ נאמן, מחמת מיגו דהיה יכול לכפור ולומר לא היה שותפי מעולם.

וצ"ע איך יאה נאמן במיגו, דסו"ס אחר שהודה דהוי שותף או אומן הרי אין כאן חזקת ג' שנים, והוי רק טענה בלא חזקה. דהא כל מה שהיה נאמן, אם לא היה מודה שהוא שותף, היה רק מחמת חזקת ג' שנים, ולא מחמת הטענה, וא"כ עכשיו דהודה שהוא שותף, כבר ליכא לראיית חזקת ג' שנים, והוי רק טענה לחוד, וכזה מיגו לא אמרינן.

דהא מיגו הוי זכות הטענה, דהיינו דזכות הטענה שיש לו בטענת המיגו, הוי נמי בטענה זו, אבל הכא הא בטענת המיגו אין לו זכות טענה, ורק דהוי דין חזקת ג' שנים, וא"כ איך זוכה עכשיו ע"י טענה לחוד. וכן כתבנו לעיל (ס"ק תקל"ד) בדעת הרא"ש (סימן ל') גבי מחאה בפניו דס"ל דאין צריך עדים, דאין המחזיק נאמן במיגו דיכול לומר דלא מיחה, דסו"ס כיון דעכ"פ מודה דלא מיחה, הרי לא הוי חזקה, והוי מיגו בלא חזקה דאינו כלום (ועי' ס"ק הבא).

17. ספר דבר יעקב

יז] והאפוטרופין אין להם חזקה – רבינו גרשום מבאר שמירי באפוטרופוס על נכסי יתומים. וכ"כ הרמב"ם בפיה"מ והמאירי.
הריטב"א והתור"ד [אות לד] והרמ"ה [אות ה] והמאירי מקשים שגם אדם אחר שאינו אפוטרופוס אינו יכול להחזיק בנכסי יתומים, כדאמרינן [בכת' יז]: דאין מחזיקין בנכסי קטן.
לכן מפרשים הראשונים שלא מיירי באפוט' על נכסי יתומים אלא מיירי באדם שמינה אפוט' על נכסיו שלו [לנהל עסקיו].
הרמב"ם [טוען יג-ז] והשו"ע [סימן קמט-כט] כתבו דמיירי בין באפוט' ליתומים בין באפוט' על נכסי עצמו. ולגבי אפוט' בנכסי יתומים כתבו שמירי שהם גדלו והניחו אותו להיות אפוט' והחזיק לאחר שגדלו. ומבאר הסמ"ע [סימן קמט-מו] דאדם אחר שהחזיק לאחר שגדלו הוי חזקה, ורק מי שהוא אפוט' אין לו חזקה. וכן כתב המאירי.

18. שו"ע חושן משפט - סימן קמט

(כט) האפוטרופוסים, אין להם חזקה. בין שהיו אפוטרופוס על שדה זו, בין על שאר נכסים. (וי"א דיש לו חזקה בשדות אחרות שאין לו רשות בהן) (טור סל"ו), בין שמינה אותם ב"ד בין שמינה אותם אבי היתומים וגדלו היתומים והניחו אותה, בין שמינה אדם אפוטרופוס על הוצאתו והכנסתו, הואיל והם משתמשים ברשות, אין להם חזקה. (אבל בעלים מחזיקין בשלהם) (טור סל"ו):

19. ספר דבר יעקב

וכן לענין הא דקתני אין לאשה חזקה בנכסי בעלה, מפרש הרשב"ם כיון שהיא אוכלת מזונותיה מנכסי בעלה. והרמב"ם בפיה"מ והמאירי והרע"ב כתבו אפי' הבעל ייחד לה קרקע למזונותיה והיא החזיקה ג"ש בקרקע אחרת, אין לה חזקה מפני שדרך האיש למחול לאשתו על אכילתה, ולכן לא רצה למחות בה.

יח] רד"ה לא לאיש וכו' דאורחיה דבעל למיכל פירי – הנ"י והרע"ב כתבו שאפי' אם הבעל כתב לה דין ודברים אין לי הנכסין, מ"מ לית ליה חזקה דמשום אימת בעלה לא רצתה למחות בו.
הרמב"ם בפיה"מ כתב שאפי' הבעל אכל במה שאין לו רשות, אין לו חזקה כיון שדרך אשה לוותר לבעלה.

20. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף מב עמוד א

(1) בד"א במחזיק אבל בנותן מתנה והאחין שחלקו והמחזיק בנכסי הגר נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה. פרישנא בגמרא הכי בד"א שצריך שלש שנים בחזקה שיש עמה טענה כגון מוכר אומר לא מכרתי ולוקח אומר (לא) לקחתי, אבל בנותן מתנה והאחין שחלקו והמחזיק בנכסי הגר שמת ואין לו יורשים דלמיקנא בעלמא הוא דקא בעו, נעל את הדלת גדר בה פירצה בקרקע פרץ בה גדר אפילו כל שהוא הרי זו חזקה.

ומדקא חשיב כל הני ושביק מוכר ש"מ דבמכר אע"פ שהחזיק לא קנה עד שיתן דמים כדקיימא לן גבי שטר כדאיתא בפירקין (דף נ"א ע"א) ואיתא נמי בפרק האשה נקנית (קדושין דף כ"ו ע"א) ואמרינן התם גבי חזקה אמר רבא לא שאנו אלא שנתן לו דמי כולן אבל לא נתן לו דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו, אלמא במכר לא קני בחזקה בלא דמים.

21. ספר דבר יעקב

ב. הרשב"א מתרץ [על הקושיה למה במשנה כאן לא הוזכר לוקח קרקע מחבירו], דנקט הני אע"פ שלא נתנו דמים, וכ"ש לוקח שנותן דמים. ג. עוד תירץ דאורחא דמילתא נקט, שבאותן שלשה הוי אורחיה לקנות בחזקה, משא"כ במכר שלא אורחיה, משום שמתמא אין המוכר נותן רשות להחזיק עד שיתן דמים [ואז כבר קנה בקנין כסף].

שיטת המ"מ [מכירה א-כ] והרשב"א [להלן נב]: והרא"ש [סימן נט] שבקנין חזקה קונה בלי כסף. וכ"פ השו"ע [סו"ס קצב]. והשיטה [לא נודע למי בקידו' כו. ד"ה ובחזקה] הביא בזה מחלוקת, י"א שגם בחזקה לא קנה עד שיתן דמים, והראב"ד פירש שבקנין חזקה כיון שהוא יורד בקרקע עצמה, קנה בלא נתינת דמים.

22. שיעורי ר' דוד בבא בתרא דף מב עמוד א

תרסא) ביאור החידוש נעל גדר הוי חזקה באריסין ושותפין שם מתני' בד"א במחזיק, אבל בנותן מתנה והאחין שחלקו והחזיק בנכסי הגר, נעל וגדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה. ואינו מובן מה זה חידוש כאן, [דמה נוגע הכא איד קונין בחזקה, הא המשנה הכא איירי בדין חזקת ג"ש, ורק בקידושין (דף כו א) איכא משנה דקרקע נקנה בכסף ובשטר ובחזקה, והתם הו"ל לפרש דחזקה היינו נעל גדר ופרץ].

וצ"ל פשוט, דהוצרך לאשמועינן דבאריסין ושותפין שייך לקנות בחזקה. דהרי היה מקום לומר, דבכל אלו דלא הוי בהם דין חזקת ג' שנים, ה"ה דקנין חזקה נמי לא הוי בהם. דהא הטעם דלא הוי חזקת ג' שנים, הוא משום דצריכים להיות שם, ואין כאן הוכחה בעלות בחזקתם, וא"כ לכאורה נימא דגם "קנין" חזקה נמי לא יהא שייך בהם, דהא יסוד קנין חזקה הוי ע"י שמראה בעלות, ובאלו לא הוי הוראת בעלות, ולזה אשמועינן כאן דאינו כן, אלא קנין חזקה שפיר הוי. וכן לכאורה מוכח כפי' המשניות להרמב"ם, דקמ"ל מתני' כאן דשייך בהם קנין חזקה כמו בכל אדם. אלא דצ"ע, דא"כ מ"ט הרמב"ם ביד החזקה לא כתב זה ביחד עם דין זה להשמיע דשייך בהם חזקת קנין, וצ"ע.

23. ספר דבר יעקב

כב [רד"ה נעל - עשה דלת - כתבו התוס' [להלן נב: ד"ה נעל] דשיטת הרשב"ם דנעל היינו שעשה דלת או קבע מנעול בדלת שהוי בנין, אבל סגר הדלת ונעל במפתח לא הוי קנין. התוס' חולקים וס"ל דקנה בנעילת דלת. הלח"מ [זכיה ב-ג] לומד בדעת הרשב"ם שרק בזוכה בנכסי הגר בעי קביעת מנעול אבל במכר או מתנה שיש דעת אחרת מקנה מהני נעילת דלת. הלח"מ תמה על התוס' [שם] שלא למדו כן בדעת הרשב"ם.

א] אבוא דשמואל ולוי תנו שותף אין לו חזקה
 וכ"ש אומן - לפי דעת הרשב"ם שביאר שאומן
 מיירי בחזקת מטלטלין ושותף מיירי בחזקת קרקעות,
 צ"ב למה אומן הוי ק"י משותף, הרי אפשר שמוחזק
 בממון עדיף.

25. חתם סופר מסכת בבא בתרא דף מב עמוד ב

אבוא דשמואל ולוי תני שותף וכו' בקרקע י"ל הסברא כך השתא שותף שבודאי אין לו בו אלא החצי ואפ"ה אכלה כלה והי' לנו לומר יש לו חזקה כדלקמן מ"ז ע"ב עד השתא פלגא והשתא כולה ואפ"ה אין לו חזקה. מכ"ש אומן שיש לומר שכולו בתורת אומנו ירד לתוך הקרקע. וכ"כ סברא זו בשיטה מקובצת. אך רשב"ם פ' לענין מטלטלי' דצריך לומר השתא שותף דודאי יש לו חלק בחצי הכלי ומה שבידו הוא שלו וא"א להוציאו מידו דהרי באמת עכ"פ פלגא שלו הוא ואפ"ה אמרי' אידך פלגא לחברו. מכש"כ אומן שיש לומר שאין בו כלום ונוציאנו מידו. וכוזה ניחא לי דלא פריך ש"ס בעלמא דשמואל אדשמואל דקאמר מחזיקי זע"ז והכא קאמר כיווד ברשו' דמי. וי"ל דהו"מ למימר הא דמחזיקי' במטלטלי' והא דכיווד ברשות בקרקע כיון שאין הטעמי' דקרקע ומטלטלי' שוים ליכא למירמא אהדדי. אבל השתא דתני אומן אין לו חזקה אבל שותף יש לו חזקה ואי ס"ד שותף דקרקע יש לו חזקה ה"ל למיתני גם שותף אע"כ כל שותף אין לו חזקה משו"ה רמי אהדדי:

26. דף על הדף בבא בתרא דף מב עמוד ב

בגמ': אבוא דשמואל ולוי תנו שותף אין לו חזקה וכ"ש אומן, שדמואל תני אומן אין לו חזקה אבל שותף יש לו חזקה וכו'.

בשו"ת מנחת אלעזר להרה"ק ממונקטש זצ"ל (ח"ג סי' ו') דן בענין מה שנפסק בהל' כיבוד אב ואם (סי' ר"מ סעי' ב') דאינו סותר את דברי אביו, והא חזינן כמה פעמים בש"ס שחלקו על דברי אביהם להלכה כן בפוסקים, וממה שכתב בעצמות יוסף על קידושין (ל' ע"ב) ממה דאמרינן אפילו אב ובנו נעשים אויבים זה לזה בשער הלכה, דהיינו מקשה ומתרץ כדי להסיק מתוך ויכוח ההלכה אליבא דהילכתא, וכה"ג מותר לבן להקשות על אביו, ולא דמי להאי דאמרי' ולא יסתור את דבריו ולא יכריעו וכו' עכ"ל (ומובא בקצרה בפתחי תשובה שם), מזה אין ראי' שיוכל לסתור את דבריו למסקנא להלכה, כיון דהוא רק בתוך הפלפול ומקשה ומתרץ דלא הביישן (לשאול) למד, ע"כ מוכרח הבן לשאול ולפלפל, וזולת זה לא יוכל האב לקיים ושנתם לבניך שיהיו מחודדין בפיו שיביין הבן לברר לעומקן ולרוחבן ולאמתן, אבל אין הוכחה מזה שיחלוק עליו למסקנא כנז'.

והנה בש"ך שם (ס"ק ב') כתב דלסתור דבריו אפי' שלא בפניו אסור, והיינו לחלוק עליו "בהלכה" [וגם בט"ז שם (ס"ק ג')] שכתב דשלא בפניו מותר לחלוק על אביו, מ"מ מצינו כ"פ שחלקו זה עם זה (אב ובנו) להלכה גם בפניהם כנז' להלן]. והנה יפלא דהלא מצינו בש"ס פעמים רבות אין מספר שנחלקו אב ובנו וע"ש שהאריך והביא הרבה דוגמאות לכך. ובין השאר מהגמ' כאן דפליגו שמואל ואבוא דשמואל.

וראה בספר ילקוט יוסף הל' כבוד אב ואם וכבוד רבו (פרק ה' ע' רכה) שדן בענין זה והביא ג"כ דוגמאות רבות לכיו"ב וכן הביא מהגמ' כאן.

ובמנחת אלעזר (שם) בסו"ד כותב לגבי שמואל ואבוא דשמואל: והנה מה שכתבנו לעיל לענין שמואל ואבוא דשמואל, גם אם נאמר ששמואל הי' חושש לדברי אביו ולא מפני מצות כיבוד, רק משום דס"ל כותי' או מחמת קורבה הי' דעתו נוחה כותי' ומסתבר לי' (להחמיר) וכמו דמצינו בירושלמי יבמות (פ"ד הל' י"א) ואבא בר ווא פליג אדשמואל ברי' עיי"ש בפ"י, כי אבוא דשמואל הי' שמו כן, וכי יחלוק על בנו, ולכאורה קשה דמה זה תמוה וכי יחלוק על בנו, הלא מצות כיבוד הבן לא מצינו בתורה, אלא ודאי דבעי רק דרך שאלה, כיון דאב ובנו דאמרינן בסנהדרין (דף ל"ו ע"א) דאב ובנו כשעמדו למנין כדיעה אחת נחשבו משום קריבות דעתם עיי"ש, וזהו כונת הירושלמי כנראה, ומתרץ שם (בירושלמי יבמות) דלא פליגי אהדדי עיי"ש. וע"ש עוד.

27. הגהות יעב"ץ

דף מב ע"ב גמ' במערתא • ל"ב הזכירו זה לומר
שאף כשהיו נחבאים במערה מפחד
אויב מגור מסביב היו עוסקים בטורה • כל כך היו
חביבים עליהם ד"ת :

28. שו"ע חושן משפט - סימן קעח

(ג) שותף שירד לשדה המשותף ועבדה, חשוב כיורד ברשות ונוטל כדין אריסי העיר, אפילו בקמה העומדת לקצור, ואפילו בשדה שאינה עשויה ליטע. והוא הדין אם מתעסק בלא רשות בדבר המטלטל המשותף: הגה - ואין השותף נוטל הוצאה, רק כפי השבח שמשביח; ואם לא השביח כלום, אינו נוטל כלום (נ"י פ' חזקת ומרדכי פרק הגוזל בתרא). ואם מיחה השותף השני שלא לעשות, כגון שבנה בנין והוא מוחה בו, אם הוא דבר שא"א מלבנות, צריך חבירו ליתן לו חלקו; ואם אינו צריך לבנות, יכול חבירו לומר לו: טול עציד ואבניך: (הגהמ"י הלכות גזילה):

29. סמ"ע סימן קעח

ד] ואין השותף נוטל הוצאה כו'. ז"ל הנמוקי יוסף בפרק חזקת הבתים [בדפוס גדול דף קפ"ב ריש ע"ב] [כ"ג ע"א מדפי הרי"ף], דוקא אם השבח יתר על הוצאה יש לו דין יורד ברשות, אבל אם ההוצאה יתירה על השבח לית ליה דין יורד ברשות דנוטל כל ההוצאה אפילו היא יתירה על השבח, ובשותף זה אינו נוטל הוצאה אלא שיעור שבח ובשבועה, דלא עדיף ממוציא הוצאות על נכסי אשתו וגירשה כו' [כתובות ע"ט ע"ב], ע"ש, והביאו בד"מ [סעיף ב']. ומש"ה כתבו הפוסקים [והוא מלשון הגמרא [ב"ב מ"ב ע"ב]] [דהו"ל "כיורד" ברשות בכ"ף הדמיון, ולא יורד ברשות לגמרי, ועיין מה שכתבתי לקמן בסימן שע"ה סעיף ד' [סק"ח] עוד מזה: